

Historie města

z Lomnice

z Kravař

Žerotínové

Verdenberkové

z Enckenvoiron

Haugvicové

Náměšť nad Oslavou - malé město na úpatí Vysočiny, 40 kilometrů západně od Brna, leží na malebných březích dolního toku řeky Oslavy. Místní jméno Náměšť je původem české. Označovalo se tak místo (sídliště nad řekou), kde bylo něco namístěno, nashromážděno, naplaveno - písek, spraš, hlína. Náměšťsko zasáhly, byť jen sporadicky, téměř všechny vlny moravského pravěkého osídlení. Směřovaly už od paleolitu proti toku řek Oslavy a Jihlavy. Počátky systematického osídlení Náměšťska spadají však až do počátku 12. století. Podél řeky Oslavy vedla od nejstarších dob po návrších důležitá cesta vedoucí z brněnského podhradí k Jihlavě a dál do Čech. Nejstarší historická zpráva o této řece se váže k roku 1146 (aqua que dicitur Ozlawa).

První zmínka o Náměšti pochází z roku **1234**, kdy náměšťský hrad patřil do majetku rodu **Mezeříčských z Lomnice**. Toto období připomíná dnes jen okrouhlá věž z lomového kamene v západní části zámeckého areálu. Roku **1304**, během tažení rakouských a uherských vojsk proti Václavu II., byla Náměšť

zničena **kumánskými hordami**. Později, v neklidných časech bojů mezi markrabaty Joštem a Prokopem, obsadil náměšťský hrad Lipolt Krajíř z Krajku. Počátkem 15. století (r. 1408) byl hrad znovu dobyt a značně pobořen **Lackem z Kravař**. Za husitských válek jeho majitelé, páni z Kravař, vyznávali většinou víru podobojí, a Náměšť proto byla několikrát vydrancována vojsky císaře Zikmunda a vévody Albrechta Rakouského. V polovině 15. století získává panství významný diplomat krále Jiřího, **Ctibor Tovačovský z Cimburka**. Za vlády Vladislava I. je tento muž

moravským zemským hejtmanem. Především jeho přičiněním se v té době na Moravě stává jediným úředním jazykem čeština. Sám proslul jako literát a především právník, vykládající zemské právo v tzv. Knize Tovačovské.

L.P. **1481** se Náměšť dostává znovu do vlastnictví **Mezeříčských z Lomnice**. Václav z Lomnice pak na zámku zřizuje tiskárnu. Mezi jiným je zde r. **1533** vytištěno zásadní dílo, totiž první **česká gramatika Beneše Optáta z Telče a Petra Gzela z Prahy**. V roce **1563** získává Náměšť **Jan starší ze Žerotína**, jehož mocný rod zasáhl do dějin tohoto sídla rozhodujícím způsobem. Na místě původního hradu staví Jan rozsáhlý renesanční zámek. Podporuje rovněž vzdělanost českých bratří a dává převést jejich tiskárnu z Ivančic do nedalekých Kralic, kde je posléze vytištěna proslulá **Bible kralická**. Janův nástupce Karel starší ze Žerotína, hlava nekatolických stavů na Moravě a politik evropského formátu, volí po bitvě na Bílé hoře exil a celé panství prodává r. 1628 svému švagrovi **Albrechtu z Valdštejna**. Ten se ho ale rychle zbavuje. Novým majitelem se stává **Jan Křtitel z Verdenberka**, na jehož žádost povýšil císař

Ferdinand II. Náměšť na **městečko** a udělil jí **městský znak**. Rod hrabat z Verdenberka držel panství až do roku 1733, kdy vymřel Janem Filipem. Poté Náměšť krátce patřila Václavu z Enkenvoirtu a hrabatům z Kunštejna, až roku 1752 koupil celé panství **Bedřich Vilém Haugvic**, významný stoupenec osvícenského absolutismu a státník ve službách císařovny Marie Terezie.

V létě r. **1759** vypukl v městečku **ničivý požár**, při němž vyhořela radnice a další obydlí se stodolami a chlévy. V témže roce založil Bedřich Vilém v Náměšti kapucínský klášter. Když jej později císař Josef II. zrušil, byla v jeho prostorách r. 1795 zřízena manufaktura na výrobu látek. Tato skutečnost výrazně ovlivnila rozvoj obce. Náměšť, kde žilo koncem 18. století pár stovek lidí, dosáhla v době největšího rozmachu výroby (1869) počtu 3.064 obyvatel. Na přelomu 19. a 20. století klesl ovšem tento stav zhruba o jednu polovinu.

Náměšťské panství zasáhla v roce **1821** i poslední **robotní vzpora**. Ale Náměšť sama, sídlo panských úřadů, se k okolním vsím nepřipojila. Z držitelů panství vynikl v této době především **Jindřich Vilém Haugvic** (1770 - 1842). Byl to vzdělaný šlechtic osvícenské éry, jehož doménou se byla hudba. Založil zámeckou kapelu a přijetí do služby podmínil znalostí zpěvu nebo hry na hudební nástroj. Nadané jedince dával hrabě školit ve Vídni, a tak neměla **náměšťská zámecká kapela** ve své době na Moravě skutečně vážnou konkurenci. Jindřich Vilém udržoval úzký kontakt s vídeňským hudebním světem a osobně se znal s řadou významných skladatelů, jakými byli Gluck nebo Salieri. Karel Vilém Haugwitz, který převzal panství po svém otci v roce 1834, byl přítelem Johana Strausse a sám rovněž úspěšně komponoval. Dokladem "zlatého věku" hudebního života na náměšťském zámku je i stavba empírového letohrádku v nedalekém jinošovském Schönwaldu, kam hrabě v třicátých letech (minulého století) přenesl scénu divadelních a hudebních produkcí. Svědkem kulturních zájmů Haugviců je také každý z více než **16 000 svazků barokní knihovny**, která byla zřízena ve třetí čtvrtině 18. století a je důstojnou nástupkyní renesanční knihovny Žerotínů. Dnes je v ní uchována rovněž šestidílná Bible kralická.

Důležitým byl pro Náměšť rok **1850**. Tehdy se stala sídlem **okresního soudu, berního úřadu** a dalších institucí. V roce **1886** se městečko napojilo na **železniční trať** Brno-Jihlava. Do té doby projížděla Náměšť pouze pošta z Třebíče, která ovšem přepravovala i cestující. Projížděla Náměští třikrát denně a koně přepřahala u zájezdního hostince naproti kostelu sv. Jana Křtitele. Jezdila pouze do Zastávky. Tam byla stanice tzv. "Rosické dráhy" a tam se rovněž přestupovalo na železnici.

Po celé **19. století** byla Náměšť zcela **v německých rukou**. U soudu se sice jednalo i česky, ale písemné materiály byly vyřizovány pouze německy. Jediný český spolek představovala "Beseda". České ujednání na radnici se datuje až od roku 1893. Celkově klidné období konce minulého a počátku tohoto století byla přerušena až první světovou válkou. Není bez zajímavosti, že **Ferdinand d'Este** odjel do Sarajeva z náměšťského panství, kde byl hostem. Roku 1923 byla Náměšť povýšena na město. Jeho **prvním čestným občanem** se stal prezident republiky **T. G. Masaryk**.

I když se od té doby Náměšť nad Oslavou proměnila a získala nové dominanty, přece je to stále tatáž zámecká věž vetknutá do mraků, co okouzlí snad každého,

kdo město navštíví. Stejně je jím i barokní most. Projděte se po mostě, zatančete si mezi jeho sochami, pobuďte, dokud se nerozzáří lucerny. Jistě se rádi vrátíte...

Současnost města

V listopadu 2006 byla do zkušebního provozu uvedena nová čistírna odpadních vod a tím ukončena etapa veškerého odkanalizování levého břehu Oslavy. Dokončení historicky největší investiční akce Náměště nad Oslavou vytváří potřebné zázemí pro další rozvoj města v oblasti bytové výstavby a trávení volnočasových aktivit.

V druhé polovině roku 2007 bude zpracována projektová dokumentace na výstavbu sportovní haly, zimního stadionu a areálu pro trávení volného času v Hájku. Město pracuje na přípravě vhodných lokalit pro individuální i skupinovou bytovou výstavbu.

Připravuje se koncepce rozvoje Náměště pro období 2007 – 2020.

V posledních letech došlo v životě města k mnoha významným událostem, zvláště pak rok 2003 byl ve znamení mnoha změn. Náměšť nad Oslavou se stala obcí III. stupně, nebo-li „malým okresem“. Stali jsme se jedněmi z těch, kteří zřizují Městský úřad nejen pro svou vlastní správu, ale také pro výkon přenesené státní správy na základě zmocnění daným zákonem. Za spoustou povinností a činností již občané nemusí dojíždět do okresního či krajského města, ale mohou využít výhod správní služby v místě bydliště.

Znovu po roce 2003 ožívá letitý problém s využitím letecké základny. Plánový přesun vrtulníkové základny z Přerova byl odložen a čeká na definitivní ztvrzení – dle posledního zasedání vlády ČR nejméně do 30.9.2007. Pro připomenutí krátká historie kauzy :

V roce 2003 si naše město prožilo těžké chvíle, které nám připravili představitelé resortu obrany státu, když 4. června oznámili na letecké základně, že 30.11.2003 končí její provoz a že bude zrušena. Perspektivy našeho města začaly šednout a to, co se zdálo být jasné a schválené k realizaci, se začalo vytrácet. Náš ministr obrany rezignoval a vše bylo najednou jinak. Začal boj o existenci letecké základny a tím i o budoucnost celého města i celého regionu. Spojení ve společném úsilí o zachování letecké základny, které iniciovala Náměšť nad Oslavou pod vedením starosty Vladimíra Měrky bylo najednou tím hlavním činitelem. Spolupráce s velením základny, velitelem vzdušných sil, poslanci, starosty i občany okolních obcí, za účinné pomoci novinářů a sdělovacích prostředků vedla k úspěchu. Bylo rozhodnuto, že základna zůstává, bude se dostavovat a od roku 2007 by měl počet profesionálních pracovníků dosahovat výše 1.800.

Náměšť nad Oslavou je také místem pro pořádání významných kulturních akcí celorepublikového i mezinárodního významu. Folkové prázdniny, stejně jako Concentus Moraviae se staly synonymem jedinečných hudebních festivalů s mezinárodní účastí a stoupající návštěvnost svědčí o jejich mimořádné kulturní a společenské kvalitě. Správa Státního zámku Náměšť nad Oslavou ve spolupráci s Městským kulturním střediskem výrazně oživuje historické prostory této kulturní památky pořádáním tradičních zámeckých koncertů a navazuje tak na hudební tradice, které jsou v jeho zdech již po staletí ukryty.

